

Irmina Utrata

Wybrane zagadnienia międzynarodowej współpracy bibliotek akademickich

Forum Bibliotek Medycznych 1/2, 318-332

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ostateczna wysokość opłat z tytułu uczestnictwa w konsorcjum na poszczególne lata jest określona dla każdego uczestnika w Umowie Licencyjnej (EAL). Na uwagę zasługuje fakt, iż maksymalny wzrost cen na lata 2006 i 2007 wyniesie nie więcej niż 6 % i jest mniejszy niż szacowany dla wersji drukowanych.

Istotne dla uczestników Konsorcjum z pewnością jest to, iż po wygaśnięciu trzyletniej Umowy, Wiley & Sons Ltd zapewnia każdemu Licencjobiorcy nieograniczony dostęp do archiwów z lat 1997-2007 przez swój serwer (istnieje możliwość zapisania i udostępniania zbiorów, np. na dyskach CD za dodatkową opłatą, pokrywającą koszt nośnika).

Licencjobiorcy mogą dokupić wersje drukowane dowolnych tytułów po cenie obniżonej do 10 % wartości wersji drukowanej, za pośrednictwem wybranego agenta lub bezpośrednio w firmie Wiley & Sons Ltd.

Uczestnicy Konsorcjum nie ponoszą żadnych opłat na rzecz koordynatora (IPS Sp. z o.o.)

W imieniu firmy Wiley & Sons Ltd i własnym International Publishing Service Sp. z o.o., chciałabym zachęcić i zaprosić do rozważenia oferty przystąpienia do Konsorcjum. Jako organizator chętnie udzielimy wszelkich dodatkowych informacji.

Mgr Irmina Utrata
Warszawa – AM

WYBRANE ZAGADNIENIA MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓŁPRACY BIBLIOTEK AKADEMICKICH

Streszczenie

Polskie biblioteki akademickie świadome swojej roli w procesie stymulacji rozwoju społeczeństwa informacyjnego i w budowie Europy Wiedzy podejmują działania, w efekcie których ich użytkownicy będą mieli zapewniony stały, profesjonalny dostęp do najnowszych zasobów wiedzy. Zdając sobie sprawę z niemożności zgromadzenia w jednej bibliotece całości piśmiennictwa podejmują współpracę z bibliotekami czy organizacjami zagranicznymi, bowiem tylko pracując razem mogą zbudować wspólnie na miarę oczekiwań zasoby wiedzy i płaszczyzny komunikacji.

Celem referatu jest przedstawienie obszarów, form oraz kierunków aktualnej i przyszłej współpracy bibliotek akademickich, ukazanie jej wagi oraz pokazanie wymiernych korzyści wynikających ze współpracy zwłaszcza tym, którzy jej jeszcze nie podjęli. Prezentowany materiał został zebrany przy pomocy ankiety rozсланej do poszczególnych bibliotek.

Abstracts

The main aim of this paper is to show areas, forms and directions of today's and future's academic library's cooperation. To present importance of this cooperation and following from it benefits. This materials have been collected with help of the survey, which had been sent to other libraries.

W dobie dynamicznego rozwoju społeczeństwa informacyjnego, technologii informacyjnych oraz znaczącego poszerzenia działalności wydawniczej niezmiernie trudne jest funkcjonowanie pojedynczych bibliotek, które byłyby w stanie zgromadzić całość piśmiennictwa. To między innymi skłania biblioteki na całym świecie do podejmowania współpracy zarówno o charakterze lokalnym, krajowym jak i międzynarodowym a tym samym do budowania wspólnych zasobów wiedzy i płaszczyzn komunikacji. Już obecnie międzynarodowa współpraca bibliotek jest znacząco rozwinięta i ma charakter globalny. Oznacza to między innymi inicjowanie wspólnych przedsięwzięć, daje możliwości wymiany doświadczeń, pomysłów, informacji zarówno o osiągnięciach jak i pojawiających się trudnościach. Dzięki tej współpracy jednoczone są wysiłki dla skutecznego rozwiązywania problemów, tak aby zapewnić użytkownikom jak najlepsze usługi, wyjść naprzeciw oraz sprostać ich potrzebom, oczekiwaniom i wymaganiom. Jedynie pracując razem biblioteki mogą pokonać liczne techniczne, informacyjne czy ekonomiczne problemy (nawet najbogatsze biblioteki cierpią na niedosyt wystarczających środków finansowych).

Udokumentowane początki międzynarodowej współpracy bibliotek sięgają drugiej połowy XIX wieku, okresu intensywnego rozwoju nauki, techniki oraz wymiany kulturowej. Jednym z pierwszych jej przejawów była organizacja międzynarodowej konferencji bibliotecznej w 1853 r. w Nowy Jorku, następnie rozpoczął się proces tworzenia Stowarzyszeń Bibliotekarzy - 1876 r. USA; 1877 r. Wielka Brytania. W 1895 r. w Brukseli powstała pierwsza międzynarodowa organizacja - Instytut Bibliograficzny. W ciągu XX wieku na świecie stopniowo zawiązywało się coraz więcej organizacji, towarzystw, fundacji narodowych i międzynarodowych, które próbowały wspólnie rozwiązywać szereg istotnych dla środowiska zagadnień. Trend ten obejmował również ziemie polskie, np. w 1917 r. powstał Związek Bibliotekarzy Polskich.

Bibliotekarstwo polskie w okresie po II wojnie światowej borykało się z problemami ustrojowymi i finansowymi, pozostało zacofane wobec poziomu bibliotekarstwa krajów najwyżej rozwiniętych gospodarczo. Dopiero w latach 90-tych w wyniku zmian politycznych i ekonomicznych otworzyły się dla Polski szeroko nowe możliwości współpracy zmierzającej do wyrównania poziomu naszego bibliotekarstwa z czołówką europejską i światową. Realizacja ta jest jednak bez wątpienia trudna do urzeczywistnienia, bowiem kraje zamożniejsze nieustannie jeszcze przez wiele lat będą wyprzedzać Polskę o przysłowiowy „krok”. Dziś prawie niemożliwym jest aby jakakolwiek biblioteka aspirująca do miana postępowej, zbliżona poziomem

do bibliotekarstwa europejskiego, nie uczestniczyła we współpracy i nie korzystała z jej efektów.

W celu zebrania informacji obrazujących aktualną europejską współpracę polskich bibliotek szkół wyższych o profilu medycznym, technicznym i uniwersyteckim z bibliotekami i organizacjami zagranicznymi została opracowana i rozesłana ankieta zarówno w kraju jak i za granicą pocztą elektroniczną. Głównym celem była próba określenia obszaru, form oraz kierunków aktualnej i przyszłej współpracy w dobie zmieniających się potrzeb użytkowników a w szczególności uzyskanie odpowiedzi na pytania:

- z jakimi bibliotekami lub organizacjami nawiązywana jest współpraca,
- jakie są powody podjęcia współpracy,
- jakie są obszary współpracy,
- jakie przedsięwzięcia zrealizowano w ramach współpracy,
- jakie rzeczywiste korzyści uzyskali użytkownicy,
- jakie są plany i perspektywy dalszego działania w/w zakresie,
- jak oceniana jest współpraca.

Na ankietę odpowiedziało 30 z 59 bibliotek polskich i zagranicznych, do których ją skierowano. Tylko jedna zagraniczna (Fachreferat Psychologic Universitätsbibliothek z Niemiec) przesłała informację zwrotną, że nie współpracuje z polskimi bibliotekami czy organizacjami i nie planuje nawiązania jej w najbliższej przyszłości.

Zaistniała sytuacja nie pozwoliła na przygotowanie materiału obrazującego europejską współpracę bibliotek, przez co została ograniczona do przedstawienia wybranych zagadnień współpracy polskich bibliotek akademickich z bibliotekami i organizacjami zagranicznymi.

W związku z brakiem kompleksowych odpowiedzi od wszystkich respondentów praca nie jest w pełni autorytatywna. Nie mniej jest na tyle reprezentatywna aby przedstawić podstawowe aspekty poruszanych zagadnień.

Na pytanie „Czy prowadzona jest przez Państwa współpraca z bibliotekami lub organizacjami zagranicznymi ?” –*tak* - odpowiedziało 25 bibliotek –*nie* - 5 , zatem 83% bibliotek, które odpowiedziały na ankietę prowadzi współpracę zagraniczną. Głównymi partnerami w Europie są biblioteki i organizacje z krajów: Austria, Białoruś, Bułgaria, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Rosja, Rumunia, Słowacja, Szwajcaria, Ukraina, Węgry, Wielka Brytania oraz USA, Kanada, niektóre kraje Azji i Australia.

Biblioteki prowadzące wymianę wydawnictw współpracują często z licznymi ośrodkami zagranicznymi, niemalże z całego świata, można więc pokusić się o stwierdzenie, że współpraca ma jak zaznaczyłam na wstępie charakter globalny. Wielość krajów, z którymi polskie biblioteki nawiązały współpracę świadczy o chęci korzystania z dorobku, doświadczeń, rozwiązań i wzorców sprawdzonych w innych krajach, własnej promocji oraz konfrontacji swoich doświadczeń.

Pytanie skierowane do bibliotek, które dotychczas nie podjęły współpracy „*Jeśli nie podjęliście Państwo współpracy, to czy zamierzacie uczynić to w przyszłości? Proszę podać motywy*” – pozostało bez odpowiedzi. Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Poznaniu oraz Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej – już współpracujące wyraziły natomiast gotowość rozszerzenia współpracy w celu wymiany doświadczeń, poznania nowych metod pracy, rozwijania umiejętności i podwyższania kwalifikacji a BGAM w Poznaniu w przyszłości zamierza nawiązać współpracę z bibliotekami medycznymi ze wszystkich sąsiednich krajów.

Kolejne pytanie dotyczyło przedstawienia przyczyn nawiązywania współpracy z partnerami zagranicznymi. Główne powody wymienione przez respondentów, to:

- uzupełnianie zbiorów drogą darów i wymiany,
- wymiana doświadczeń zawodowych (staże, konferencje, warsztaty),
- dostęp do zagranicznej informacji naukowej,
- udział w programach i projektach,
- współpraca przy zabezpieczaniu zbiorów specjalnych,
- opracowanie zbiorów specjalnych,
- wymiana doświadczeń w zakresie wspólnego oprogramowania,
- poszerzenie oferty wydawniczej, porozumienie wydawnictw,
- poznanie nowych metod pracy,
- rozwijanie umiejętności i podwyższanie kwalifikacji,
- wykorzystanie doświadczeń zdobytych w zagranicznych bibliotekach przy wdrażaniu systemów komputerowych,
- SUBITO – nawiązanie współpracy w zakresie wypożyczeń międzybibliotecznych,
- własne zainteresowania i kontakty zawodowe,
- pozyskiwanie kopii dokumentów,
- współpraca na poziomie uczelni o podobnych zakresach tematycznych nauczania i jednostki – Biblioteki Głównej,
- współpraca w dziedzinie informacji i kultury,
- popularyzacja zbiorów,
- propagowanie dorobku naukowego uczelni,
- trudności finansowe.

Mam więc podstawy do stwierdzenia, że tak licznie wymienione powody wskazują te obszary działalności, w których biblioteki odczuwają pewne niedostatki bądź braki i szukają stosownych rozwiązań dla powstałych problemów czy trudności. Widzą w kontaktach z innymi krajami korzystne warunki do wymiany myśli, doświadczeń, promocji, pogłębiania kontaktów zawodowych i osobistych.

Zadając pytanie „*Która ze stron zgłosiła inicjatywę współpracy*” przypuszczałam wskazania polskich bibliotek, co jednak nie do końca okazało się prawdą. Siedem bibliotek odpowiedziało, że była to inicjatywa obustronna, pozostałe wskazały po równo stronę

zagraniczną bądź polską. To zdecydowanie obala dominujący pogląd, że to tylko polskie biblioteki szukają pomocy i wsparcia oraz oczekują na inicjatywę. Zdaje się, że dzisiaj znacząca część bibliotek na świecie docenia korzyści jakie przynosi współpraca, widzą możliwości tworzenia międzynarodowych sieci, które umożliwiają dostarczanie dokumentów, poszerzają dostęp do wspólnych zasobów, wnoszą nowe wartości.

Ważne dla poznania istoty omawianego problemu okazały się odpowiedzi na pytanie „*Jeśli inicjatywa nie wyszła od Państwa, to czy partnerska biblioteka lub organizacja podała powody zainicjowania współpracy i jakie one były?*”. Z wymienionych niżej powodów wynika, że jesteśmy interesującym partnerem i nie tylko bibliotekarstwo zachodnie ma moc inspirującą:

- wymiana wydawnictw,
- poszerzenie współpracy między uczelniami,
- realizacja wspólnego projektu europejskiego,
- zainteresowanie sytuacją bibliotek Europy Centralnej,
- korzystanie z polskich zbiorów,
- możliwość zamówień artykułów pocztą elektroniczną,
- AM w Białymstoku z partnerami z Wilna, Grodna i Mińska powołała Euroregionalny Ośrodek Medyczny w Zakresie Badań i Edukacji,
- podniesienie poziomu polskich bibliotek naukowych oraz kształcenia,
- organizacja warsztatów EAHIL (European Association for Health Informations and Libraries) w 2007 r. w Krakowie,
- cel edukacyjny,
- wspólne obszary badawcze,
- przemiany strategiczne,
- zainteresowanie polskimi publikacjami,
- dostęp do źródeł informacji naukowej,
- chęć zapoznania się z organizacją nowoczesnej biblioteki akademickiej,
- wspólne rozwiązywanie problemów dotyczących oprogramowania VTL Users' Group,
- posiadanie biblioteki depozytowej na terenie Polski – IMF (International Monetary Fund),
- chęć poszerzenia współpracy – Förderkreis für West-Ost Informations-transfer.

Na pytanie „*Czy współpraca jest sformalizowana?*“, 10 bibliotek odpowiedziało – **tak** -, 8 – **nie**-, dwie, że – **częściowo** -. Następne pytanie dotyczyło tylko tych respondentów, którzy odpowiedzieli pozytywnie „*Jeśli tak, to proszę podkreślić odpowiedni rodzaj dokumentu lub/i wskazać inny*”. Z odpowiedzi wynika, że współpraca realizowana jest głównie w oparciu o porozumienia, umowy wieloletnie, roczne oraz inne dokumenty, jak: listy intencyjne, umowy w ramach projektów czy

organizacji, aneksy do umowy o współpracy pomiędzy uczelniami, korespondencyjne ustalenia, typu: propozycja i zgoda na nią.

Respondenci podkreślając „*odpowiednie obszary współpracy lub/i wskazując inne*” najczęściej deklarowali następujące dziedziny współpracy:

1. wymiana wydawnictw,
2. wymiana doświadczeń i informacji,
3. wspólne szkolenia i warsztaty,
4. wyjazdy na konferencje zagraniczne i wymiana osobowa pracowników,
5. wymiana materiałów informacyjnych i metodycznych,
6. organizowanie i wymiana wystaw,

oraz:

- wypożyczenia międzybiblioteczne,
- materiały promocyjne uczelniane,
- telekonferencje satelitarne,
- wspólne projekty i prace nad ich przygotowaniem,
- osobiste kontakty.

Jedną z najstarszych i najbardziej rozwiniętych form współpracy prowadzoną niemal przez wszystkie biblioteki jest wymiana wydawnictw. W okresach trudności dewizowych wymiana publikacji była głównym źródłem zaopatrzenia bibliotek szkół wyższych w czasopisma i książki zagraniczne. Dzisiaj biblioteki bardziej selektywnie podchodzą do wymiany, bowiem często zdarza się, że otrzymują nie do końca przydatne tytuły. Również wymiana informacji i wypożyczenia międzybiblioteczne stanowią zwyczajowy element współpracy międzynarodowej. Kooperacja nadal stale się rozwija, pojawiają się nowe możliwości, jak np. telekonferencje satelitarne.

Na pytanie „*Czy w trakcie współpracy zaszła konieczność modyfikacji jej charakteru ze względu na zmieniające się potrzeby użytkowników*” – większość bibliotek odpowiedziało – **nie** -, 7 – **tak**-. Rozbudową tej kwestii była prośba skierowana do wszystkich tych respondentów, którzy odpowiedzieli pozytywnie. „*Jeśli tak, to proszę o wyszczególnienie tych potrzeb i przyporządkowanie im wprowadzonych zmian*”.

Poniżej przytaczam wypowiedzi respondentów:

- powstanie nowych obszarów współpracy: komputeryzacja, standaryzacja, digitalizacja, finansowanie bibliotek,
- mniejsze zainteresowanie strony polskiej dysertacjami obcojęzycznymi,
- mniejsze grono czytelników literatury polskojęzycznej,
- powstanie nowej formy przesyłania dokumentów – poczta elektroniczna, która pozwoliła zmniejszyć lub wyeliminować środki finansowe,
- przesyłanie przez Bibliotekę Kongresu Stanów Zjednoczonych wykazów publikacji przeznaczonych na wymianę, co pozwala dokonywać trafniejszego doboru pozycji do zbiorów biblioteki,

- zmiany zostały spowodowane wizytami bibliotekarzy obu krajów i koniecznością zaprezentowania tematów bardziej szczegółowych i miejsc także spoza miast organizujących współpracę (wyjazdy do innych miejscowości celem zwiedzania innych bibliotek),
- zmiany zainteresowań i profilu nauki lub kształcenia powodujące rezygnację ze współpracy lub poszukiwania nowych partnerów,
- zmiany wynikały ze zmieniającego się profilu wydawnictwa.

Bardzo istotną a może nawet najważniejszą sprawą jest posiadanie wystarczających źródeł finansowania współpracy międzynarodowej. Bez odpowiednich funduszy biblioteki samodzielnie niewiele mogą zdziałać, a więc w kolejnym punkcie poprosiłam o „*określenie sposobów finansowania przedsięwzięć realizowanych w ramach podjętej/nawiązanej współpracy*”. Środki finansowe pozyskiwane są ze:

- środków własnych uczelni,
- środków własnych bibliotek (budżet, granty),
- funduszy na badania własne,
- funduszy uzyskanych z Unii Europejskiej,
- funduszy uzyskanych z programów, projektów, fundacji,
- funduszy sponsorów,
- funduszy uczelni i bibliotek partnerskich,
- funduszy prywatnych, pokrywających koszt wypożyczeń międzybibliotecznych.

Działalność każdej biblioteki adresowana jest do jej potencjalnych użytkowników, którym trzeba zapewnić nowe narzędzia informacyjne, czy dostęp do literatury specjalistycznej. Zadając pytanie „*Proszę wymienić korzyści użytkowników biblioteki osiągnięte dzięki podjętej/nawiązanej współpracy*” chciałam je (walory) ukazać między innymi po to, aby biblioteki, które nie podjęły do tej pory współpracy z pełnym przekonaniem ją rozpoczęły. Poniżej zostały przedstawione wymienione przez ankietowanych korzyści:

- wzbogacanie i uzupełnianie zbiorów,
- wymiana doświadczeń i informacji,
- poprawa jakości usług bibliotecznych,
- zapoznanie się z bibliotekarstwem innych krajów, sposobami pracy, rozwiązaniami architektonicznymi,
- inspiracje do nowych działań i nowatorskie pomysły,
- dostęp do informacji o zbiorach poprzez komputerowe bazy katalogowe,
- dostęp do dorobku naukowego pracowników uczelni i instytucji zagranicznych,
- promocja dorobku naukowego pracowników macierzystej uczelni,
- przygotowanie nowych form szkoleń dla użytkowników (indywidualizacja potrzeb),

- nowe narzędzia informacyjne zbudowane w oparciu o szkolenia zawodowe,
- nowe zasady organizacji strony domowej,
- szybsze i sprawniejsze uzyskanie dostępu do Internetu,
- dostęp do specjalistycznej literatury trudnodostępnej,
- wzbogacenie oferty w zakresie elektronicznych źródeł naukowej informacji,
- możliwość prawie 100% realizacji zamówień użytkowników na poszukiwane dokumenty,
- rozwijanie umiejętności językowych w dziedzinie bibliotekoznawstwa,
- poszerzenie wiedzy w zakresie edukacji bibliotekarzy,
- utworzenie nowoczesnych warsztatów pracy,
- zbiór kaset video z nagranyimi konferencjami,
- korzyści zawodowe: wiedza, nowe umiejętności, kontakty, satysfakcja.

Omawiane zagadnienia współpracy międzynarodowej skłoniły mnie do postawienia zapytania – co dalej ?, jakie są perspektywy i plany dalszego działania w tym temacie ? Cele na przyszłość w większości wynikają z realizowanych już zadań, i tak biblioteki chcą podtrzymywać i pogłębiać dotychczasowe kontakty zwłaszcza w obszarach: wymiany doświadczeń i informacji, wymiany wydawnictw, wyjazdów szkoleniowych, udziału w konferencjach, organizowaniu wystaw oraz poszerzenie jej o nowe kontakty dzisiaj, co jeszcze kilka lat temu nie było w „modzie” zwłaszcza z Europą Wschodnią, uczestnictwo w programach i projektach Unii Europejskiej. Dobrym przykładem planowanych na najbliższe lata kontaktów z zagranicą realizowanych notabene na obszarze Polski są przygotowania do realizacji w Krakowie w 2007 r. warsztatów EAHIL oraz organizacji międzynarodowej konferencji EAHIL, w które angażują się polskie biblioteki medyczne (Biblioteka Medyczna Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Biblioteka Główna Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach). Zakres współpracy, mam nadzieję, będzie sukcesywnie uzupełniany w ciągu lat o nowe obszary, tematy w miarę otrzymywania kolejnych propozycji od partnerów zagranicznych oraz nowych własnych inicjatyw.

Rozwój współpracy międzynarodowej w początkach lat 90-tych był, okresem niezwykle korzystnym dla polskich bibliotek. Różne organizacje, fundacje, czy same „biblioteki zachodnie” często w ramach specjalnych programów udzielały nam wsparcia finansowego i merytorycznego. To spowodowało wytworzenie się jednokierunkowego przepływu szeroko pojętej pomocy, stąd też pytanie „*Jak określiliby państwo stosunek usług świadczonych do usług pozyskiwanych ?* I tu się okazało, że polskie biblioteki, które początkowo szukały w kooperacji sposobu na poprawę swojej sytuacji przy niewielkim zaangażowaniu i znikomych własnych nakładach finansowych aby stać się partnerem, zaczęły odchodzić od modelu tylko biorcy. Zdecydowana większość bibliotek odpowiedziała, że obecnie wzajemne usługi

są na poziomie wyrównanym. To zdaje się świadczyć o stopniowym zwiększeniu się atrakcyjności polskich bibliotek akademickich na rynku międzynarodowym.

Ostatnie pytanie dotyczyło oceny współpracy „*Jak oceniają Państwo przebieg współpracy?*” Biblioteki prawie zgodnie określiły współpracę jako dobrą.

Jest ona już dzisiaj w miarę wszechstronna, pogłębiona, ukierunkowana na wielu partnerów co rokuje nadzieję na jej dalszy, dynamiczny rozwój.

Podsumowanie

Po stosunkowo długim okresie częściowej izolacji od krajów gospodarczo rozwiniętych polskie biblioteki akademickie przeszły głęboką transformację. Nastąpiła dezintegracja dotychczasowych form współpracy międzynarodowej ukształtowanych w ramach RWPG (Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej), zaczęto w większym zakresie pogłębiać, zacieśniać i rozwijać kontakty z krajami zachodnimi, które uświadomiły naszej społeczności bibliotecznej liczne braki, zwłaszcza w dziedzinie komputeryzacji, informacji, tworzeniu elektronicznych baz danych, standaryzacji, zarządzaniu, digitalizacji, ochrony, konserwacji i wielu innych. Konfrontacja własnych doświadczeń z doświadczeniami innych zmobilizowała nas do podjęcia wysiłków ułatwiających poszukiwanie dróg zmierzających do zniwelowania różnic. Zmiany, które się dokonały w polskich bibliotekach i których nadal doświadczają, świadczą o świadomej realizacji swojej misji w budowie społeczeństwa informacyjnego. Biblioteki akademickie pełnią dzisiaj rolę głównego źródła wiedzy, a zatem wymaga się od nich ogromnego zaangażowania w dostępie i popularyzacji zasobów wiedzy przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacji i komunikacji. Aby mogły one aktywnie uczestniczyć w budowie Europy Wiedzy powinny mieć zapewnione w sposób ciągły środki finansowe, pełniej wykorzystywać własne bazy danych poprzez budowę sieci współpracy krajowej oraz zwiększyć swoją atrakcyjność na arenie międzynarodowej.

Choć w wyniku ankiety nie udało się uzyskać pełnego obrazu współpracy polskich bibliotek akademickich z zagranicą, jednak z zebranych danych jasno wynika, że ich aktywność międzynarodową można uznać za znaczącą. Większa część bibliotek prowadzi współpracę zagraniczną od wielu lat, niektóre ograniczają się tylko do wymiany wydawnictw, lecz są i takie, które do tej pory nie nawiązały żadnej współpracy. Przedstawione konkretne korzyści i efekty uzyskane przez biblioteki powinny stać się zachętą dla innych do jej podjęcia. W ankiecie zabrakło pytania „*Jeśli Państwo nie podjęli współpracy, to z jakiej przyczyny?*” Mogę tylko spekulować, że brak współpracy spowodowany jest między innymi: trudnościami finansowymi, brakiem odpowiedniego poziomu znajomości języków obcych, trudnościami proceduralnymi i autobiurokacją, niedostateczną umiejętnością zdobywania pieniędzy z fundacji, programów czy funduszy Unii Europejskiej, brakiem własnej inicjatywy, zbyt niskiej aktywności czy atrakcyjności oferty jaką mogą przedstawić przyszłym partnerom. Pominęłam też sprawę trudności i problemów jakie niewątpliwie

występują w prowadzeniu takiej działalności, skupiając się przede wszystkim na zobrazowaniu dokonań polskich bibliotek na tym polu i wykazaniu, że bez rozwoju współpracy międzynarodowej nasze bibliotekarstwo nie osiągnęłoby dzisiejszego poziomu. Respondenci oceniając współpracę jako dobrą, tym samym potwierdzili, że osiągnięte przez nas dokonania są zadawalające, lecz mimo to jest jeszcze wiele do zrobienia zwłaszcza na szczeblu europejskim a nawet światowym, np.: kwestia prawa autorskiego, prawa użyczenia, problemy tworzenia konsorcjów oraz sprawy związane z międzynarodowymi wypożyczeniami międzybibliotecznymi.

Bibliografia:

W o ł o s z Jan: *Biblioteczna współpraca międzynarodowa: wybrane problemy*, Warszawa 1987 (SINTO, Materiały Metodyczne; 34)

Tabela. Dotychczasowa i aktualna współpraca polskich bibliotek akademickich

Nazwa Biblioteki prowadzącej współpracę	Partner zagraniczny. Data podjęcia współpracy	Przedsięwzięcia zrealizowane w ramach współpracy
Biblioteka Główna AM Białystok	Uniwersytet Medyczny w Grodnie, 2003	możliwość zamówienia i przesłania dla pracowników naukowych Uniwersytetu Medycznego w Grodnie 20 artykułów w plikach PDF w ciągu miesiąca
Biblioteka Główna AM Gdańsk	od wielu lat z około 40 bibliotekami i instytucjami ze świata; od 2005 r. dodatkowo ze 130 odbiorcami International Maritime Health	wymiana wydawnictw zagranicznych
Biblioteka Główna Śląskiej Akademii Medycznej Katowice	EAHIL /European Association for Health Informations and Libraries/ - luty 2005.	uczestnictwo w programie TEMPUS-COMPACT MEASURES GRANT w 1999: wymiana osobowa między bibliotekami Londynu i Madrytu, zorganizowanie konferencji naukowej z udziałem międzynarodowym, uruchomienie strony internetowej i przygotowanie publikacji
Biblioteka Główna AM Lublin	z około 68 bibliotekami ze świata, SUBITO 2001-2004	rozsyłanie wydawnictwa uczelnianego Annales UMCS, SUBITO - realizacja 122 zamówień
Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego Łódź	Biblioteka Wydz. Lekarskiego Katolickiego Uniwersytetu w Nijmegen –Holandia 24.X.1993, Fundacja EuroTransMed 1992-2001	konferencja międzynarodowa, wymiana osobowa
Biblioteka Główna AM Warszawa	Bibliothèque National de France – 1999, Library University of Adelaide – Australia, Tokushima University School of Medicine - Japonia	udział w szkoleniu, wymiana wydawnictw
Biblioteka Główna AM Wrocław	Uniwersytet Bibliothek - Marburg, Institut für Geschichte Medizin der Universität – Wiedeń	kilkuletnia wymiana dysertacji, realizacja kwerend, współpraca osobowa z prof. W. Kozuschkiem /Uniwersytet w Bochum/

<p>Biblioteka Medyczna Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego / wraz z Biblioteką Instytutu Zdrowia Publicznego/, Kraków</p>	<p>Biblioteka Medyczna: Centre d'Information Medicale et Pharmaceutique de la Pharmacie Centrale des Hopitaux de Paris 1995, Bibliotheque de Science et de la Vie de Bordeaux 1995, European Association for Health Information & Libraries /Int./ 1996, Biblioteque Interuniversitaire de Medicine – Paris 1997, British Medical Association Library – London 1997, Biblioteca Universitatea de Medicina si Farmacie /Targu Mures-RO/ 2004, Biblioteka Instytutu Zdrowia Publicznego: Centre de Documentation de L'Ecole Nationale de la Sante Publique / Rennes FR/ 1991, Centre Regionale de l'Information sur Les Medicaments de Pont-Chaillou /Rennes FR/ 1993, Centre de Recherche et Documentation en L'Economie de la Sante –Paris 1993, Information Resources of the School of Health & Related Research University of Sheffield /UK/ 1997.</p>	<p>EAHIL – postery i prezentacje na konferencjach, organizacja wizyty Prezydenta EAHIL, przygotowanie materiałów promocyjnych workshopu, organizacja międzynarodowego komitetu programowego CRIM Pont-Chaillou, CREDES, CIMP PCH – przygotowanie materiałów dokumentacyjnych i modułu edukacyjnego z zakresu naukowej informacji w ramach kształcenia Inspektorów Farmacji, staże zawodowe BIUM i BSV de Bordeaux – staże zawodowe i szkoleniowe przygotowujące do zarządzania BM CMUJ BMAL – współpraca w zakresie wypożyczeń międzybibliotecznych BUMF /Targu Mures/- organizacja stażu zawodowego, wymiana literatury, wypożyczenia międzybiblioteczne CeDoc ENSP – wdrożenia w zakresie organizacji centrum dokumentacyjnego / klasyfikacja baz danych, narzędzia informacyjne/, staże zawodowe, wymiana literatury, warsztaty i konferencje IRScHARR – moduł edukacyjny i wydanie podręcznika „Informacja naukowa w zdrowiu publicznym” Leonardo da Vinci Community Traning Action Program: The establishment of a sustainable train the trainer development programme for medical and healthcare library and information services staff to support the delivery of high quality patient care. Joint project between Poland and The United Kingdom</p>
<p>Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej</p>	<p>Biblioteki i instytucje naukowe – Niemcy, USA, Rosja, Ukraina, Czechy, Słowacja, Bułgaria, Rumunia, Litwa, Węgry – od lat siedemdziesiątych – 33 instytucje</p>	<p>dostęp do dorobku naukowego pracowników uczelni i instytucji zagranicznych, znajdującego się w publikacjach uczelnianych</p>
<p>Biblioteka Główna Politechniki Gdańskiej</p>	<p>Library of Congress – 1975, Technical University of Civil Engineering – Bukareszt 1963, Universitätsbibliothek – Hannover 1977, Tallin Iniversity of Technology 1979, Wysoka Škola Bańska – Czechy 1974</p>	<p>cykliczne wystawy wydawnictw uczelnianych, praktyka zawodowa pracownika w Library Congress, wspólna konferencja nt. zbiorów zabytkowych w 2000 r.</p>

Biblioteka Główna AM Poznań	Universitäts und Landesbibliothek -Halle 1986 Chemical Abstracts Service Library - Columbus 1986-1998, The Library Congress - Washington 1989, Libraries Polonaise - France 1992, Polish Medical Association - London 1996, European Association for Health Information and Libraries 1999, World Health Organization Library in Geneva – 2000, Uniwersytet Medyczny - Gdno 2000, grupa bibliotek niemieckich w ramach SUBITO - 2000, Biblioteka Uniwersytetu Ekologicznego - Mińsk 2002, Iniwersytet Medyczny - Witebsk 2002, Uniwersytet Medyczny - Lwów 2004.	udział w warsztatach SUBITO - wdrożenie systemu dla użytkowników polskich, udział w warsztatach i konferencjach EAHIL, udział w konferencji Związku Medycznych Bibliotek Niemieckich - Drezno, udział w INFORUM 2005 - Praga, kilka transportów darów dla bibliotek białoruskich, zorganizowanie przesyłania dubletów czasopism dla bibliotek białoruskich i ukraińskich /inicjatywa BGAM we współpracy z wydawcami polskimi/, realizacja zamówień na kopie artykułów
Biblioteka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej im Stanisława Staszica - Kraków	Technische Universität Biblioteka Główna – Clausthal-Zellerfeld – Niemcy 1982.	coroczne wyjazdy pracowników obu współpracujących bibliotek
Biblioteka Główna Politechniki Łódzkiej	University of Strathclyde, Andersonian Library Glasgow, W-ka Brytania 1980-2000, Polish Cultural Centre, University of Strathclyde 1995-2000, Hatfield University W-ka Brytania 1995-1997 /w ramach projektu Joint European Project + (JEP+), Bibliothèque University de L'Université Francja 1995-1997, Fundacja Soros'a, Open Society Institute 2000-2003, IATUL -członkostwo od 2002 , udział w konferencjach od 2000, IFLA – 2000-2002 oraz z 40 instytucji w Europie, 4 w Azji, 6 w Ameryce Płn. – od kilkadziesiątu lat	implementacja systemu bibliotecznego, zaimplementowanie pierwszych łączy komputerowych i stacji internetowych dzięki JEP+07853-94, wprowadzenie bieżących usprawnień w BGPL, czynny udział w konferencjach, wymiana wydawnictw oraz darów
Biblioteka Główna Akademii Morskiej w Szczecinie	Food and Agriculture Organization - Rome 1982., The Library of Congress –Washington 1985, Technische Informationsbibliothek und Universitätsbibliothek – Hannover (TIB/ UB) 2005.	wymiana wydawnictw

Biblioteka Główna Politechniki Opolskiej	Deutsche Forschungsgemeinschaft Bonn –1995, Biblioteka Uniwersytetu Carlosa III Madryt w ramach TEMPUS 1997-1998, Technische Informationsbibliothek und Universitätsbibliothek Hannover – 1997, L'vivskij Nacional'naj Universitet im. I.Franka LVIV – 2003.	wymiana doświadczeń, wymiana zbiorów,
Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej	University of Exeter Library – X.2004 Wielka Brytania, IATUL /International Association of Technological University/– 2003, LIBER / Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche/ - 2003 Dania	udział w warsztatach prowadzonych przez Exeter, pobyt pracowników BGPW w Exeter, udział w konferencjach i ich przygotowaniu -LIBER
Biblioteka Główna Uniwersytetu Gdańskiego	VTLS User's Group –1993, International Monetary Fund – 2001 USA, Förderkreis für West-Ost Informationstransfer -2002	zorganizowano: polską grupę użytkowników VTLS, konferencję dla europejskiej grupy użytkowników VTLS, Bibliotekę Depozytową IMF; cykliczne urządzenie wystaw publikacji IMF
Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego	Anglia, Francja, Niemcy, Włochy, kraje skandynawskie, USA –1922, ok. 15 kontaktów wymiennych –1954, ok. 300 kontaktów –1959, ok. 400 kontaktów –1969, ponad 600 kontaktów z 67 państw wszystkich kontynentów – 2005.	wymiana, darowizny, wystawy
Biblioteka Główna Uniwersytetu Śląskiego Katowice		wymiana wydawnictw, wypożyczenia międzybiblioteczne
Biblioteka Główna Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn	Biblioteki instytutów naukowych i szkół wyższych ok. 60 placówek – ok. 1970.	wymiana wydawnictw
Biblioteka Główna Uniwersytetu Opolskiego	Uniwersytecka Biblioteka w Hradec Kralove /Republika Czeska/ -1985, Universitätsbibliothek –Potsdam 1986, Biblioteka Uniwersytecka F.Rabelais, Tours /Francja/ 1995, Sorbisches Institut in Bentzen /Norwegia/ 1999, Uniwersytecka Biblioteka w Ołomuńcu / Czechy/ 2000 oraz kilkanaście innych ośrodków	wzbogacono zbiory biblioteczne, skorzystano z doświadczeń w zakresie organizacji pracy w latach 1995-1997, wspólnie z bibliotekami Francji, Niemiec, Belgii, Wielkiej Brytanii i Hiszpanii realizowano program TEMPUS – temat: informacyjne bazy danych i kształcenie użytkowników informacji

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu	Biblioteka Uniwersytecka w Halle / Niemcy/- 1983, Książnica Morawska w Brnie /Republika Czeska/ - 1986, Biblioteka Uniwersytetu im.Humboldta w Berlinie /Niemcy/ -1986, Państwowa Biblioteka Naukowa w Aarhus – Dania 1987, Biblioteka Uniwersytecka w Bayreuth /Niemcy/ - 1989, Muzeum i Biblioteka Wolnomularska w Bayreuth /Niemcy/ - 1989, Biblioteka Uniwersytecka w Sankt Petersburgu / Rosja/ -1989, Biblioteka Uniwersytecka w Rydze /Łotwa/ - 1990, Biblioteka Uniwersytecka w Tartu /Estonia/ - 1990, Biblioteka Fundacji Martina Opitz'a w Herne / Niemcy/ -1993, Biblioteka Uniwersytecka w Bambergu /Niemcy/ -1994, Biblioteka Uniwersytecka w Leeds /Wielka Brytania/- 1994, Biblioteka Uniwersytetu Europejskiego Viadrina, Frankfurt n. Odrą /Niemcy/ - 1996	dyskusja i spotkanie z przedstawicielami bibliotek duńskich na temat standaryzacji w bibliotekach, przygotowanie katalogu masoników wspólnie z Biblioteką i Muzeum Wolnomularskim w Bayreuth, warsztaty polsko-niemieckie na temat organizacji i zarządzania oraz digitalizacji zbiorów, opracowanie historycznej kolekcji Kaiser Wilhelm Bibliothek we współpracy ze Staatsbibliothek w Berlinie, stała wymiana doświadczeń zawodowych, głównie związanych ze sprawami regionalnymi z Biblioteką Uniwersytetu Europejskiego Viadrina
Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego	The Library of Congress – Washington 1980, UB /Universitätsbibliothek/ -Augsburg – Niemcy 2003,Konstanz, Passu – Niemcy 2000, ABO AKADEMI – Finlandia –2004, Neuchatel –Szwajcaria 2005,	wymiana wydawnictw, wypożyczenia międzybiblioteczne

Mgr inż. Lucjan Stalmach
Mgr Anna Uryga
Kraków – CM UJ

WYMIARY MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓŁPRACY BIBLIOTEK CZYLI KWADRATURA KOŁA

Streszczenie

W referacie autorzy prezentują niektóre z przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym, w których dotychczas brali udział, wskazując na różne formy i drogi rozwijania współpracy. Tłem dokonanej analizy są wyjazdy studyjne, staże zawodowe, szkolenia, konferencje i warsztaty międzynarodowe (zwłaszcza te, organizowane pod patronatem EAHIL). Ponadto zostały przedstawione prace związane